

**STANOWISKO NR 4/2024
WOJEWÓDZKIEJ RADY DIALOGU SPOŁECZNEGO
WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO**

z dnia 4 października 2024 r.

**w sprawie problemów szkolnictwa wyższego.
Negatywne skutki Ustawy 2-0 ograniczające demokrację w funkcjonowaniu szkół
wyższych i powodujące dezintegrację środowiska akademickiego**

Na negatywne skutki Ustawy 2-0 zwanej „Ustawą Gowina” pretendującej do bycia „Konstytucją dla Nauki i Szkolnictwa Wyższego”, a w rezultacie będącą nieudanym aktem prawnym wskazywało wiele gremiów funkcjonujących w szkołach wyższych, zgłaszając niezliczoną liczbę poprawek. Niestety, podczas procesu legislacyjnego nie wzięto po uwagę opinii środowiska akademickiego.

Odchodząc od partycypacyjnego modelu funkcjonowania szkół wyższych i jednostek naukowych na rzecz modelu biznesowego, ustawa niemal całkowicie wyeliminowała udział środowiska akademickiego w zarządzaniu uczelnią, wprowadziła podmioty zewnętrzne do zarządzania uczelniami i znacząco zwiększyła uprawnienia rektorów. Pociągnęło to za sobą zmniejszenie niezależności i wiarygodności nauki, która stała się towarem, a nie wartością samą w sobie. Podejście biznesowe odebrało szkołom wyższym sprawczość i zaszkodziło realizacji społecznej roli innowatora kierunków rozwoju. Doświadczenia minionych lat wskazują, że przyjęty model funkcjonowania uczelni nie sprzyja osiągnięciu zakładanych ustawą celów podniesienia jakości badań naukowych i poziomu kształcenia. Postępująca pauperyzacja i marginalizacja nauczycieli akademickich oraz innych pracowników uczelni dodatkowo ogranicza wykorzystanie potencjału uczelni w kształtowaniu wiedzy i innowacji w środowisku.

WRDS WL wyraża opinię, że po 6 latach funkcjonowania Ustawy 2-0 Minister winien przeprowadzić ewaluację i dokonać gruntownej oceny, które elementy funkcjonującego modelu uczelni się sprawdziły, a które nie, i które należy poprawić. Należy przy tym przeprowadzić obiektywną analizę aktualnego stanu polskiej nauki i szkolnictwa wyższego w szczególności, w stosunku do potrzeb ujętych w kontekście zrównoważonego rozwoju kraju.

WRDS WL wskazuje jako najważniejsze następujące obszary modelu funkcjonowania uczelni wyższych wymagające zmian:

1. Zbyt szeroki zakres umocowania rektora i ograniczona rola kolegialnych organów uczelni.

WRDS WL wyraża stanowisko, że Ustawa zabsolutyzowała władzę rektora obniżając rangę senatu, wydziałów, dziekanów i ich rad naukowych. Ostatnich trzech ciał, pełniących istotną rolę w funkcjonowaniu uczelni zabrakło w przepisach ustawy. Wyważona autonomia tych organów uczelni jest pożądaną wartością, która buduje tożsamość, instytucjonalną odpowiedzialność, zaradność i zdolność kooperacji z otoczeniem. WRDS WL postuluje ograniczenie władzy rektora i jej równoważenie poprzez wzmocnienie roli organów kolegialnych. Należy przywrócić rolę senatów uczeni, wydziałów i dziekanów oraz ich rad naukowych, czyli podmiotów pominiętych w Ustawie. Postulujemy również, aby w kwestii

zmian regulaminu organizacyjnego, dokonywanych przez rektora, zabrał również głos senat uczelni.

2. Nieefektywny model szkoły doktorskiej.

WRDS WL postuluje likwidację wprowadzonego Ustawą 2-0 modelu Szkół doktorskich i wprowadzenie stosownych umów między uczelnią a doktorantami na mocy, których student kończący Szkołę doktorską bez uzyskania stopnia doktora zwracałby uczelni koszty studiów doktorskich. Postulujemy związanie studiów doktorskich z dyscypliną podstawową studenta i przywrócenie kształcenia doktorantów na wydziałach w ramach dyscyplin naukowych. Kompetencje prowadzenia studiów doktoranckich i nadawania stopni naukowych należy przypisać radom naukowym dyscyplin ewaluowanych w danej uczelni.

3. Respektowanie prawa do godziwego wynagrodzenia pracowników niebędących nauczycielami akademickimi (prac. adm. obsługi, bibliotecznych, technicznych i inni).

Biorąc pod uwagę niskie uposażenie pracowników niebędących nauczycielami akademickimi WRDS WL postuluje wprowadzenie do Ustawy przepisów normujących prawa tej grupy pracowników, w szczególności wynagrodzeń odniesionych do stosowanych w Ustawie wskaźników.

4. Dystrybucja środków budżetowych.

Wyrażamy zaniepokojenie, że aktualna dystrybucja środków budżetowych przeznaczonych na finansowanie nauki i szkolnictwa wyższego nie jest zbieżna z deklarowanym zrównoważonym rozwojem kraju. Celem osiągnięcia zakładanych celów europejskiej polityki spójności i zrównoważonego, inteligentnego rozwoju wnosimy o szczególne zwiększenie dotacji dla ośrodków akademickich w najbardziej zacofanych gospodarczo regionach kraju, które - jak ośrodek lubelski - dysponują odpowiednio silnym potencjałem naukowym.

Postulujemy większe powiązanie uczelni prywatnych i publicznych, odejście od finansowania tzw. uniwersytetów flagowych, większe subwencje na szkolnictwo wyższe i naukę w regionach.

5. Nadreprezentatywny udział studentów w ewaluacji nauczycieli akademickich i zarządzaniu uczelnią.

WRDS WL zwraca uwagę na zbyt duży udział studentów w ewaluacji nauczycieli. Anonimowa ankieta studenta umożliwia wpis często zupełnie nie związany z ocenianym przedmiotem czy nauczycielem i nie musi być wiarygodna. Ankieta nie powinna stanowić wiodącego kryterium oceny, a jedynie opinię. Zdaniem WRDS WL przyjęte kryteria ewaluacji nauczyciela akademickiego są zbyt fragmentaryczne i nie uwzględniają kluczowych osiągnięć. Zdegradowano dydaktykę i wartość relacji uczeń-mistrz. Zdobywanie punktów zdominowało badania i dydaktykę. Postulujemy zmianę zasad ewaluacji nauczycieli akademickich. Wnioskujemy większą stabilność i transparentność kryteriów oceny pracy nauczycieli akademickich i pracowników niebędących nauczycielami akademickimi. Przedstawicielstwo studentów zarówno w organach uczelni, jak i Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego jest silniejsze od przedstawicielstwa różnych grup środowiska akademickiego reprezentowanych przez związki zawodowe.

6. Kwestia Rady Uczelni – określenie kompetencji i członkostwa.

WRDS WL postuluje, aby uprawnienia rad uczelni przywrócić senatom, zaś rady uczelni zlikwidować, bądź ograniczyć ich kompetencje do forum dialogu z interesariuszami. W radzie uczelni zasiadają osoby spoza środowiska akademickiego, często pozbawione wiedzy i pełnej wrażliwości na problemy i uwarunkowania funkcjonowania uczelni.

7. Zasady komercjalizacji badań naukowych.

WRDS WL podtrzymuje przekonanie, że szczególnym zadaniem uczelni jest nie tylko kształcenie odpowiadające bieżącym potrzebom przedsiębiorców, ale formowanie kreatywnych absolwentów kształtujących przyszły rynek gospodarczy. Jesteśmy za komercjalizacją badań naukowych, jednak uważamy, że współpraca ta jest i powinna być nawiązywana w konkretnych obszarach tematycznych, inną drogą i na innym szczeblu w strukturze uczelni.

Aktualna ustawa ewidentnie przeniosła ciężar funkcjonowania i finansowania z kształcenia i dobrej dydaktyki oraz nauki na badania naukowe. Świadczą o tym przyjęte kryteria ewaluacji, które wymagają ponownego przemyślenia i wypracowania ze środowiskami akademickimi.

8. Lista czasopism.

W związku z kontrowersjami dotyczącymi kryteriów oceny czasopism i wskazanym w komunikacie Ministra Nauki wykazem czasopism naukowych, postulujemy powołanie zespołów weryfikujących tę listę czasopism.

Nie są to wszystkie kwestie, z którymi muszą na co dzień się mierzyć środowiska akademickie ale te, które WRDS zasygnalizowała wydają się najważniejszymi i wynikają z troski o dobry kształt i rozwój szkolnictwa Wyższego i Nauki.

PRZEWODNICZĄCY
Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego
Województwa Lubelskiego

/-/Marek Kołodziejczyk